

Priðjudaginn 7. desember 1954.

Kærumálið nr. 25/1954.

Ákærvaldið

gegn

Helga Benediktssyni.

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Kveðið á um, að umboðsdómari skuli víkja sæti sökum ýmissa mistaka og mikils dráttar á málinu.

Dómur Hæstaréttar.

Ákærði, Helgi Benediktsson, hefur með kæru 26. október 1954, er hingað barst 4. nóvember sl., skotið hinum kærða úrskurði til Hæstaréttar, og hefur dómsmálaráðherra veitt honum heimild til kæru þessarar samkvæmt 171. gr. laga nr. 27/1951. Krefst ákærði þess, að hinum kærða úrskurði verði hrundið og að teknar verði til greina kröfur þær, sem hann bar fram fyrir sakadóminum og lýst er í 1. og 3.—5. tölulið í hinum kærða úrskurði. Eftir að kæran barst Hæstarétti, var verjanda ákærða og Gunnari A. Pálssyni dómara gefinn kostur á að skiptast á greinargerðum um málið.

Í hinum kærða úrskurði eru kröfur ákærða greindar í 5 töluliðum, og verða þær teknar til athugunar með sama hætti.

1.

Ákærði hefur áður í máli þessu borið fram kröfu um, að Gunnar A. Pálsson, dómari samkvæmt umboðsskrám, víki úr dómarasæti í máli þessu. Þeirri kröfu var hrundið með dómi Hæstaréttar 23. janúar 1953, með því að eigi þóttu þá vera fyrir hendi nægar ástæður til að láta hann víkja úr dómarasæti í málinu.

Nú hefur í kærumáli þessu komið fram, að Gunnari umboðsdómara hafa orðið á framhaldandi mistök í málinu.

Er þar fyrst til að telja, að þegar dómurinn fór til Vestmannaeyja til að taka bókhaldsgögn úr vörzlum ákærða hinn 10. júlí 1953, gerði hann ekki Sigurði Ólasyni hæstaréttar-

lögmanni, skipuðum verjanda ákærða, viðvart. Hafði dóm-
arinn þó sérstaklegt tilefni til að veita verjandanum kost
á að gæta réttar ákærða við töku bókhaldsgagnanna, þar sem
verjandinn hafði í bréfi til dómars, dags. 7. júlí 1953, ósk-
að þess, að honum yrði gert viðvart um töku gagnanna og
veitt aðstaða til þess að gæta um það réttar og hagsmuna
ákærða. Var verjandinn af þessum sökum ekki viðstaddur í
þinghaldinu 10. júlí 1953, er bókhaldsgögnin voru tekin. Í
þinghaldi þessu synjaði dómariinn og þeirri beiðni ákærða,
að honum yrði skipaður sérstakur réttargæzlumaður við töku
bókhaldsgagnanna. Þessi meðferð dómars getur ekki sam-
rýmzt ákvæðum 86. gr. laga nr. 27/1951. Er hér um ítrek-
aða synjun dómars að ræða, þar sem hann hafði áður neit-
að ákærða um að hafa lögfróðan verjanda við dómprófun,
eins og greinir í dómi Hæstaréttar frá 23. janúar 1953. Verj-
andi ákærða reisti kröfu sína um, að dómariinn viki sæti,
meðal annars á þessari málsástæðu, en dómariinn getur henn-
ar ekki í hinum kærða úrskurði.

Í dómi Hæstaréttar frá 23. janúar 1953 segir, að þá sé
orðinn aðfinnsluverður og óréttlættur dráttur á rannsókn
málsins, þó að dómaranum væri þá gefið færi á að lúka mál-
inu með viðeigandi hraða. Samt sem áður hefur dómariinn
ekki unnið að málinu með þeirri kostgæfni og þeim hraða,
sem nauðsyn bar til, eins og málinu var komið. Meðal
annars hefur dómariinn, svo sem greinir í úrskurði hans,
enn eigi tekið fulla afstöðu til þess, hver vitni þarf að sam-
prófa og heitfesta.

Í hinum kærða úrskurði lýsir dómariinn því, að verjandi
málsins hafi í greinargerð sinni í héraði og fylgiskjölum
hennar farið með ýmis ósannindi, er ætla verði vísitandi,
að minnsta kosti sum, svo og meiðandi aðdróttanir, sem
dómariinn muni taka til meðferðar í efnisdómi í málinu. Nú
hefur dómariinn í greinargerð til Hæstaréttar í kærumáli
þessu, dags. 19. f. m., farið mjög óviðurkvæmilegum orðum
um verjandann. Meðal annars kveður hann verjandann fara
með vísitandi ósannindi í málsskjölum og að ákærði og verj-
andi hafi komið á með sér vissri verkaskiptingu til að tefja
málið og flækja og torvelda. Hefur dómariinn þannig fyrir

fram tekið afstöðu til sakarefnis, sem hann átti síðar að kveða upp efnisdóm um, sbr. 19. kafla laga nr. 27/1951. Einnig hefur dómariinn í nefndri greinargerð borið verjanda það á brýn, að hann hafi tekið þátt í tilbúningi rangra ásakana á hendur dómaranum, og enn hefur dómariinn látið liggja að því, að verjandinn hafi rofið lögmannsheit sitt. Samrýmst þessi ummæli ekki stöðu Gunnars sem dómara í málinu, enda þótt verjandinn hafi á ýmsan hátt veitzt að dómaranum með miklum harðyrðum, sem ber undir dómara aðalmálsins að dæma.

Af ástæðum þeim, sem að framan hafa verið raktar, ber að ákveða, að Gunnar A. Pálsson umboðsdómari víki sæti í máli þessu.

2.

Ákærði hefur hér fyrir dómi fallið frá þeirri kröfu, sem í þessum lið greinir.

3.

Heimilt var að kveðja ákærða fyrir dóm í Reykjavík, þar sem dómsmálaráðherra hafði veitt til þess samþykki sitt, sbr. 5. gr. laga nr. 27/1951. Verður sú krafa ákærða, sem greind er í 3. tölulið hins kærða úrskurðar, því ekki tekin til greina.

4.

Ákærði hefur gert þá kröfu, að vitni í málinu verði samprófuð og eiðfest. Af dómsgerðum má sjá, að hinir tilkvöddu skoðunarmenn, Franz A. Andersen, Hermann Jónsson og Sigurður Schram, hafa verið látnir heitfesta skýrslur sínar fyrir dómi. Vitni, sem leidd hafa verið í málinu, virðast ekki hafa verið látin heitfesta framburð sinn. Samkvæmt 100. gr. laga nr. 27/1951 ber dómara að láta vitni, sem eiðhæf eru í því máli, heitfesta framburð sinn, en heimilt er honum þó að láta heitfestingu niður falla, ef sönnunaratríði máls má telja vafalaus. Á þessu stigi málsins kemur ekki til greina, að Hæstiréttur segi fyrir um það, hver vitni ber að heitfesta og hvort kunna eigi að sleppa einhverjum vitnum við

heitfestingu. Ber dómara aðalmálsins að taka afstöðu til þessa og samprófa og heitfesta vitni, eftir því sem lög standa til. Úrlausn héraðsdómarans um þennan kröfulið er því úr gildi felld.

5.

Ákvæði hins kærða úrskurðar um málskostnað í héraði í þessum hluta málsins eiga að vera óröskuð. Málflutningslaun verjanda ákærða fyrir Hæstarétti, kr. 2.000,00, greiðist úr ríkissjóði.

Verjandi ákærða hefur í greinargerð í kærumáli þessu viðhaft óviðeigandi ummæli um héraðsdómarann, og ber að víta þau.

Dómsorð:

Gunnar A. Pálsson, dómari samkvæmt umboðsskrám, víkur úr dómarasæti í málinu: Ákærvaldið gegn Helga Benediktssyni.

Ákvæði hins kærða úrskurðar í 4. tölulið um samprófun og heitfestingu vitna er úr gildi fellt.

Að öðru leyti eiga ákvæði hins kærða úrskurðar að vera óröskuð.

Málflutningslaun verjanda ákærða í kærumáli þessu fyrir Hæstarétti, Sigurðar Ólasonar hæstaréttarlögmanns, kr. 2.000,00, greiðist úr ríkissjóði.

Úrskurður sakadóms Reykjavíkur 25. október 1954.

Ár 1954, mánudaginn 25. október klukkan 10, var í sakadómi Reykjavíkur, sem háður var í húsinu nr. 10 við Hafnarstræti í Reykjavík, kveðinn upp úrskurður í sakadómsmálinu: Ákærvaldið gegn Helga Benediktssyni, sem tekið var til úrskurðar 25. f. m. Úrskurðurinn var kveðinn upp af formanni sakadómsins, Gunnari A. Pálssyni, dómara samkvæmt umboðsskrám.

Mál þetta var höfðað gegn ákærða, Helga Benediktssyni kaupmanni, Heiðavegi 20, Vestmannaeyjum, samkvæmt ákæruskjali, út gefnu af dómsmálaráðuneytinu 16. apríl 1952. Ákæruatriðin eru 26 að tölu. Að efni til eru þau m. a. ætluð brot á lögum um fjárhagsráð, innflutningsverzlun og verðlagseftirlit, lögum um tollheimtu og tolleftirlit og almennum hegningarlögum.

Að öðru leyti þykir ekki ástæða til að rekja efni og gang máls þessa í úrskurði þessum, enda hvort tveggja greinilega rakið í sérstökum úrskurði þessa dóms, upp kveðnum 17. nóvember 1952, er kærður var til Hæstaréttar, sem síðan kvað upp dóm í kærumálinu 23. janúar 1953. Vísast til þessara dómsúrlausna beggja um fyllri skýringu málavaxta, en þær eru prentaðar í dómasafni Hæstaréttar, XXIV. bindi, 43.—63. bls.

Verjandi ákærða, Sigurður Ólason hrl., hefur um langa hrið eða allt frá 31. marz 1953 haft aðstöðu til að vinna að vörn sinni fyrir ákærða um öll ákæruatriðin, 26 að tölu, nema ákæruatriðið nr. 20 (ætluð verðlagsbrot) og nr. 25 (ætluð bókhaldsbrot). Skjöl varðandi þau tvö atriði ákæruskjalsins fékk hann ekki til ótakmarkaðra afnota fyrr en 7. júlí 1954, enda þótt hann hafi jafnan átt aðgang að þeim. Hinn 7. júlí 1954 var verjanda ákveðinn frestur til að skila vörn fyrir ákærða til 25. september 1954. Taldi verjandi frestinn of stuttan, en gerði ekki athugasemdir að öðru leyti. Má þó geta þess, að í bréfi ákærða til verjanda 3. júní 1954, er lagt var fram 7. júlí 1954, kvaðst ákærði endurtaka kröfu sína um, að formaður sakadómsins viki sæti í málinu. Með tilliti til fyrrgreindrar hegðunar verjanda í þinghaldinu 7. júlí virtist sakadóminum þó ekki ástæða til að ætla, að verjandi tæki þessa kröfu ákærða alvarlega, enda þótt hann í bréfi til formanns sakadómsins 16. júní 1954, fram lögðu 7. júlí 1954, tæki svo til orða, að vegna fyrrnefnds bréfs ákærða mundi hann „ekki komast hjá því að fylgja fram þessari kröfu“. Virtist sakadóminum og ljóst, að þar sem verjandi tók við löngum fresti til efnisvarnar í málinu án þess að minnast á að fá fyrst skamman frest til rökstuðnings því, að formanni sakadómsins bæri að vika sæti, mundi hann ekki hafa þá kröfu uppi, enda var þessi hegðun hans ósamrýmanleg því.

Nú fór hins vegar svo, að í stað þess að skila efnisvörn fyrir ákærða 25. september sl. lagði verjandi fram greinargerð, sem hann gerir í þessar kröfur:

- 1) að formaður sakadómsins viki sæti í málinu;
- 2) að rannsókuð verði fyrir dómi ýmis atriði í dómarastörfum formanns sakadómsins í máli þessu og önnur skipti hans af málum ákærða, enda verði formaðurinn látinn vika úr dómarasæti í málinu, meðan sú rannsókn stendur;
- 3) að ákærða verði á varnarþingi sínu gefinn kostur á að „koma fyrir sig vörnum“ ..., „sérstaklega um verðlags- og bókhalds-ákæruna“;
- 4) að vitni í málinu verði samprófuð og heitfest;
- 5) að verjanda verði dæmd þóknun úr ríkissjóði „fyrir þenna þátt málsins“.

Voru þær kröfur, er nú voru greindar, teknar til sérstaks úrskurðar í samræmi við 124. gr. laga nr. 27 5. marz 1951.

Greinargerð verjanda til rökstuðnings nýgreindum kröfum er löng,

en jafnframt óskipuleg og ekki vel ljós. Er t. d. mjög óhægt um vik að átta sig á, hvaða málsástæðum og rökum hann styður hvern einstakan lið fyrrgreindra krafna sinna. Hér á eftir verður þó allt það úr greinargerð verjanda tekið til meðferðar, er formanni sakadómsins virðist geta talizt til málsástæðna og raka fyrir umræddum kröfum, og rætt undir þeim lið krafanna, sem því sýnist helst ætlað að styðja.

Um 1. Flest þau rök og málsástæður, sem fram koma í greinargerð verjanda, sýnast eiga að renna stoðum undir kröfu ákærða um, að formaður sakadómsins víki sæti í málinu. Um þá kröfu hefur að vísu verið dæmt áður, sbr. úrskurð þessa dóms 17. nóvember 1952 og dóm Hæstaréttar 23. janúar 1953. Hins vegar er krafan nú að nokkru leyti reist á nýjum málsástæðum, og að því leyti, sem hún er jafnframt reist á hinum sömu og fyrr, heldur ákærði fram, að atvikum sé svo háttað, að rétt sé að fá úr því skorið á ný, hvort þær eigi ekki að leiða til þess, að hérgreindri kröfu hans verði nú sinnt; atvik hafi t. d. skýrzt og jafnvel sannazt, er áður hafi verið óljós og ósönnuð.

Verða nú þau atriði greinargerðarinnar, sem sýnast eiga að styðja þessa kröfu ákærða, tekin til athugunar hvert um sig.

a. Með dómi Hæstaréttar 23. janúar 1953 var svo kveðið á, að yfirskoðun skyldi fara fram á skýrslu verðgæzlumannanna Björns Jakobssonar og Þorvalds Ara Arasonar. Til þeirrar yfirskoðunar voru dómkvaddir þeir Hermann Jónsson, skrifstofustjóri verðlags-skrifstofu fjárhagsráðs, og Sigurður Schram, fulltrúi í sömu stofnun. Gerðu þeir um hrið tilraunir til að vinna verk sitt, en gáfust að lokum upp, þar eð ákærði gerði þeim ókleift að framkvæma yfirskoðunina. Þegar svo var komið, krafðist verjandi, að lagt yrði fyrir yfirskoðunarmennina að halda áfram starfa sínum og ljúka honum. Með úrskurði 23. júní 1953 synjaði þessi dómur þessari kröfu verjanda. Kærði þá verjandi úrskurðinn, og með dómi Hæstaréttar 1. júlí 1953 var honum hrundið. Jafnframt var m. a. lagt fyrir formann sakadómsins að afla nauðsynlegra sakargagna og sjá um, að yfirskoðunarmennirnir ynnu verk sitt til hlítar, áður en dómur gengi.

Hinn 10. júlí 1953 fór formaður sakadómsins til Vestmannaeyja og setti dómþing í skrifstofum ákærða í þessu skyni. Ákærða hafði verið gert aðvart um þinghaldið, rétt áður en það skyldi hefjast, og þegar formaður sakadómsins kom á vettvang með aðstoðarmenn sína, var ákærði þar fyrir með nokkurn liðsafla. Hóf formaður sakadómsins starf sitt á því að vísa þeim mönnum á brott, sem honum þótti þarna ofaukið, og setti síðan sakadóminn og hóf venjulega bókun. Er að því var komið að kynna ákærða hæstaréttardóminn frá 1. júlí 1953, stökk hann snögglega öllum að óvörum úr dóminum. Tókst honum að loka sig inni í öðru herbergi og síðan enn öðru þar inn af og hlýddi ekki áskorunum um að koma í dóminn aftur. Þegar beðið hafði verið um hálf tíma eftir því, að ákærði áttaði sig og kæmi

í dóminn aftur, en án árangurs, kvað formaður sakadómsins upp úrskurð þess efnis, að herbergi það, er ákærði dveldist í, skyldi opnað með valdi. Var það síðan gert og aðferðum nákvæmlega lýst í þingbókinni. Er þessu var lokið, tóku lögreglumenn ákærða og færðu hann í dóminn, sem síðan hélt áfram störfum sínum.

Nú heldur ákærði því fram, að með þessum aðgerðum hafi formaður sakadómsins að þarflausu beitt hann slíku harðræði, að hann geti ekki lengur gegnt dómaraströfum í máli þessu og því fremur þar sem ákærði hafi verið meiddur í sambandi við umræddar aðgerðir.

Þær aðgerðir, sem gripið var til í umræddu þinghaldi, voru um allt nauðsynlegar, enda var ekki til þeirra gripið, fyrr en sýnt var, að ekkert dugði annað til þess að koma fram fyrir mælum Hæstaréttar. Aðgerðirnar voru og um allt lögmætar og framkvæmdar á lögmætan hátt, enda var ekki beitt meira harðræði en brýna nauðsyn bar til. Voru lögreglumenn þeir, er framkvæmdu aðgerðirnar eftir fyrir mælum formanns sakadómsins, hinir samvизkusömustu, stilltir vel og varfærnir á alla lund. Formaður sakadómsins fylgdist nákvæmlega með gerðum þeirra og gat ekki séð, að neinum aðgerðum væri beitt, er ætla mátti, að gætu valdið meiðslum á ákærða. Kvartaði hann ekki heldur um neitt slíkt við formann sakadómsins.

Af því, sem lýst hefur verið, má ljóst vera, að hér greind málsástæða leiðir ekki til þess, að formaður sakadómsins víki sæti í máli þessu, og breytir málshöfðun ákærða gegn honum, sú er rædd verður undir c hér á eftir, engu um þetta efni.

b. Verjandi telur, að svo mikill dráttur sé nú orðinn á máli þessu eftir uppkvaðningu hæstaréttardómsins frá 23. janúar 1953, að valda eigi fyrningu ýmissa sakaratriða. Sé drátturinn að kenna formanni sakadómsins, er þess vegna sé ekki að treysta sem dómara að þessu leyti, þar eð honum hljóti að vera kappsmál að firra sig hugsanlegu ámæli af þessum sökum.

Það er að vísu rétt hjá verjanda, að mjög hvímléiður dráttur hefur orðið á máli þessu, síðan nýgreindur dómur Hæstaréttar var kveðinn upp. Skjöl málsins og bókanir í þingbók sýna hins vegar ljóslega, að dráttur þessi stafar að verulegu leyti af ýmissi hegðan ákærða og verjanda hans, sbr. og áður tilvitnaða úrskurði þessa dóms og dóma Hæstaréttar. Að öðru leyti stafar drátturinn af því, hversu tímafrek yfirskoðun verðlagsbrotaskýrslunnar reyndist.

Þegar af þessum ástæðum leiðir málsástæða þessi ekki til þess, að formaður sakadómsins víki sæti.

c. Formaður sakadómsins tók í marzmánuði 1953 sem gerðardómsmaður þátt í málsmeðferð og uppkvaðningu úrskurðar í gerðardómsmáli, er nafngreindur iðnnemi í Vestmannaeyjum átti í gegn ákærða. Var formaðurinn nefndur í dóminn af hálfu iðnnemans.

Ákærði hefur tvisvar, meðan rannsókn máls þessa hefur staðið, stefnt formanni sakadómsins fyrir dómstóla, fyrra skiptið út af

nokkrum orðum í bréfi til Einars Arnórssonar hrl., sbr. nánar fyrrgreindan úrskurð sakadómsins 17. nóvember 1952, og síðara skiptið nú fyrir skömmu, til greiðslu tjónbóta fyrir meiðsl, er hann telur sig hafa orðið fyrir í sambandi við aðgerðir þær, sem lýst var undir a.

Seta formanns sakadómsins í greindum gerðardómi skiptir ekki máli, að því er varðar hæfi hans til dómstarfa í þessu máli. Hið sama er að segja um nýgreindar tvær málssóknir, er ákærði hefur hafið gegn formanninum, enda eru þær báðar meinlausar og svo skaðlausar að áliti formannsins, að honum er sama um, hvort af stað var farið eða heima setið.

Leiða þessar málsástæður ákærða því ekki til þess, að formaður sakadómsins víki sæti.

d. Þegar formaður sakadómsins fór til Vestmannaeyja 10. júlí 1953, svo sem fyrr er skýrt frá, tók hann með sér í förina þá Franz A. Andersen, löggiltan endurskoðanda, og Björn Jakobsson verðgæzlumann. Taldi hann sér aðstoð þeirra nauðsynlega við töku bókhaldsgagna ákærða, enda varð og sú raunin á.

Telur ákærði, að með vali þessara aðstoðarmanna og þá sérstaklega Björns hafi formaður sakadómsins viljað storka sér á ótilhlýðilegan hátt. Ekkert slíkt vakti þó fyrir formanninum, er hann kvaddi nýnefnda menn með sér til Vestmannaeyja, heldur eingöngu það, að þeir voru báðir svo vel kunnugir gögnum þeim, er taka þurfti, að formaðurinn taldi sér brýna þörf aðstoðar þeirra, enda var á hvorugs ráði sá ljóður gagnvart ákærða, að ekki væri fyllilega réttmætt að notfæra sér aðstoð þeirra um töku bókhaldsgagnanna. Verk sitt í dóminum unnu báðir vel og af fyllstu þrúðmennsku.

Víkur formaður sakadómsins því ekki sæti fyrir þessa sök.

e. Ákærði telur formann sakadómsins hafa bókað um sig ýmsan „óhróður“ í þingbókina, er sýni, að hann vilji færa allt til verri vegar fyrir sér. Virðist svo sem ákærði vilji með þessari staðhæfingu sýna, að hugarþel formannsins til sín sé ekki slíkt, að hann geti verið óhlutdrægur dómari í máli þessu.

Á þessa staðhæfingu ákærða verður ekki fallizt. Bera engar bókanir í þingbók slíkan blæ. Er að sjálfsgöðu eingöngu fært til bókar það, sem er og ætla mátti verða til skýringar sakaratriðum, svo og það annað, sem nauðsyn krafði hverju sinni varðandi gang málsins og væntanlegan dóm.

Leiðir þessi staðhæfing því ekki til þess, að formaðurinn víki sæti.

f. Þá telur ákærði, að formaður sakadómsins hafi haft í hótunum við vitni, ef þau gæfu ekki vottorð svo sem honum líkaði. Nefnir hann þar til mann, sem er ekki hið minnsta við mál þetta riðinn, hvorki sem vitni né á annan hátt, og aldrei hefur komið til álita að kalla fyrir dóm í sambandi við rannsókn málsins. Verður ekki ætlað, að þessi málsástæða sé notuð í góðri trú, svo rakalaus sem hún er. Víkur formaður sakadómsins því ekki sæti fyrir hana.

Hafa þá verið teknar til meðferðar allar þær málsástæður úr framangreindri greinargerð verjanda, sem ætla má, að hafðar hafi verið uppi til rökstuðnings þeirri kröfu ákærða, að formaður saka-dómsins víki sæti í máli þessu. Svo sem greint hefur verið, þykir engin þeirra leiða til þess, að þeirri kröfu ákærða beri að sinna.

Um 2. Það, sem ákærði fer fram á í þessum kröfulið, er ekki þess eðlis, að borið verði undir þenna dómstól. Slíka kröfu ber að gera til ákærvaldsins, og á það úrskurðarvald um hana.

Um 3. Þegar lokið var framangreindri yfirskoðun verðlagsbrota-skýrslunnar, sbr. *Um 1. a*, bar að veita ákærða tækifæri til að kynna sér hana. Nú stóð svo á, að allir dómendur málsins voru búsettir hér í bænum svo og yfirskoðunarmennirnir, er búast mátti við, að jafn-vel þyrfti að spyrja fyrir dómi að ákærða viðstöddum og veita honum þannig tækifæri til athugasemda og samprófunar við þá. Enn fremur voru öll gögn málsins, þ. á m. fyrirferðarmikil og vandflutt bók-haldsgögn, hér í bænum. Loks var verjandi ákærða búsettur hér. Af þessum ástæðum var mun hagfelldara og kostnaðarminna að láta ákærða koma fyrir dóm hér en í Vestmannaeyjum í framangreindu skyni. Beiddist sakadómariinn því í öryggisskyni ákvörðunar dóms-málaráðuneytisins um, að leiða mætti ákærða fyrir dóm hér í bæn-um. Féllst ráðuneytið á þetta, og gaf formaður sakadómsins síðan út stefnu til ákærða til móts fyrir þessum dómi hér í bænum. Þrátt fyrir stefnuna kom ákærði ekki fyrir dóminn.

Þenna kröfulið ákærða mun bera að skilja svo, að honum skuli veitt tækifæri til að kynna sér yfirskoðunarskýrsluna í Vestmanna-eyjum svo og skýrslu löggilts endurskoðanda, Franz A. Andersens, um bókhaldsrannsókn hans hjá ákærða.

Skýrslan um bókhaldsrannsóknina hefur þegar verið undir ákærða borin í Vestmannaeyjum, og um fyrrgreinda yfirskoðunarskýrslu er það að segja, að honum hefur þegar verið veitt tækifæri til að kynna sér hana við beztu aðstöðu og á lögmatum þingstað, sbr. framanskráð. Það tækifæri lét ákærði ónotað, og verður því þessi krafa hans ekki tekin til greina, enda á hann þess og kost að láta fram koma í efnisvörn málsins hverjar þær athugasemdir, er hann kann að óska.

Um 4. Í máli þessu hafa verið leidd mörg vitni. Ekki hefur þótt ástæða til að láta nema fá þeirra heitfesta framburði sína eða yfir-skoðunarmenn verðlagsbrotaskýrslunnar og Franz A. Andersen. Liggja til þess ýmsar ástæður, en einkum þó þær, að sum vitnanna hafa haft slík afskipti af sakaratriðum, að ekki þótti rétt að heitfesta þau, og önnur eru aðeins leidd til skýringar og styrktar sönnunar-gögnum, er fyrir liggja í málinu, og framburðir þeirra því ekki slíkir, að sekt eða sýkna ákærða velti beinlínis á þeim.

Samprófanir vitna hafa farið fram, þegar ástæða hefur þótt til. Hins vegar hefur ákærði ekki verið samprófaður nema við eitt vitni, og gefið var honum tækifæri til samprófunar við yfirskoðunar-

mennina, en það notaði hann ekki. Viðtækari samprófun ákærða við vitni hefur ekki þótt nauðsynleg og því ekki verið framkvæmd, en þó má geta þess, að hegðun hans hefur jafnan verið slík, að samprófun hans við vitni hefði ekki verið framkvæmanleg til nokkurs gagns.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, lítur formaður sakadómsins nú svo á, að ekki sé ástæða til frekari heitfestinga vitna eða samprófana en þegar hafa farið fram. Komi hins vegar í ljós við samningu efnisdóms í málinu, að slíks reynist þörf um einhver atriði, verður það að sjálfsögðu gert þá.

Slíkar samprófanir og heitfestingar, sem hér er rætt um, eru að sjálfsögðu þáttur í rannsókn málsins. Ein krafa ákærða, sem þessi dómur úrskurðaði um 17. nóvember 1952, var sú, að málinu yrði frestað til nýrrar og fyllri rannsóknar. Var henni ekki sinnt. Þegar sá úrskurður var kærður, bar hið sama undir dóm Hæstaréttar. Tók Hæstiréttur hana ekki til greina að öðru leyti en því að mæla fyrir um framangreinda yfirskoðun verðlagsbrotaskýrslunnar og að Franz A. Andersen skyldi spurður fyrir dómi að verjanda viðstöddum um öll atriði, er verða mættu málinu til skýringar. Þar sem málið hefur þannig verið borið undir Hæstarétt og hann mælt í dómi sínum hvorki fyrir um frekari vitnaleiðslur, heitfestingar framburða né samprófanir, þá verður og að telja, að framangreint álit formanns sakadómsins varðandi þá kröfu ákærða, er hér um ræðir, hafi fyllstu stöð í hæstaréttardóminum frá 23. janúar 1953.

Með vísun til framanskráðs verður þessari kröfu ákærða ekki sinnt.

Um 5. Verjanda verður ekki dæmd þóknun „fyrir þenna þátt málsins“.

Hafa nú allar þær kröfur, er ákærði hefur gert, verið athugaðar, og verður engin þeirra tekin til greina, svo sem ljóst er af framan-skráðu.

Fyrir í úrskurði þessum hefur verið getið þeirra galla, sem aðallega eru í greinargerð ákærða frá faglegu sjónarmiði. Auk þess eru í henni og fylgiskjölum hennar ýmis ósannindi, er ætla verður vísitandi, a. m. k. sum. Þá er og í greinargerðinni fjöldi meiðandi ummæla um ýmsa aðila svo og margs konar ærumeiðandi aðdróttanir. Til þessa alls mun verða tekin afstaða í efnisdómi í málinu.

Formaður sakadómsins getur þess, að enda þótt hann í samræmi við 13. gr. laga nr. 27/1951 kveði einn upp úrskurð þenna, þá hefur hann haft samráð við meðdómendur sína um samningu hans. Enn fremur getur formaður þess, að nokkur dráttur hafi orðið á upp-kvaðningu úrskurðarins. Stafar hann aðallega af því, hve mikið verk var að semja úrskurðinn og athuga viðeigandi skjöl. Að nokkru leyti stafar drátturinn þó af því, að formaðurinn þurfti að vinna aðkallandi verk, meðan á samningu úrskurðarins stóð, og nú síðustu

dagana af veikindum verjanda ákærða, sem nauðsynlegt þótti, að væri við uppkvaðningu úrskurðarins, þar eð bæði þurfti hann að taka ákvörðun um, hvort úrskurðurinn yrði kærður til Hæstaréttar, og eins þurfti að ákvarða honum lokafrest til efnisvarnar í málinu.

Ályktarorð:

Framangreindum kröfum ákærða, Helga Benediktssonar, verður ekki sinnt.

Verjanda ákærða, Sigurði Ólasyni hrl., verða ekki úrskurðuð málflutningslaun að sinni.

Þriðjudaginn 7. desember 1954.

Nr. 107/1953. Halldór Björnsson

gegn

Sveinbirni Sigurðssyni

og

Oddnýju Stefánsson.

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Frávísun. Ómaksbætur.

Dómur Hæstaréttar.

Máli þessu var skotið til Hæstaréttar með stefnu 27. júlí 1953 til þingfestingar í septembermánuði sama ár. Hefur áfrýjandi síðan fengið marga fresti í málinu. Er málið var tekið fyrir í þinghaldi 30. f. m., bað áfrýjandi enn um frest, en af hálfu stefndu var frestbeiðninni synjað. Áfrýjanda var þá veittur kostur á að rökstyðja frestbeiðni sína, en hann hafnaði því og hefur enga grein gert fyrir henni. Að svo vöxnu máli ber að vísa málinu frá Hæstarétti og dæma áfrýjanda til að greiða stefndu ómaksbætur, er ákveðast kr. 600,00.

Dómsorð:

Máli þessu vísast frá Hæstarétti.

Áfrýjandi, Halldór Björnsson, greiði stefndu, Sveinbirni Sigurðssyni og Oddnýju Stefánsson, ómaksbætur, kr. 600,00, að viðlagðri aðför að lögum.